

Strafprocesrecht

Gerechtelijke en in het bijzonder strafprocesrechtelijke implicaties van de hervorming van de gerechtelijke arrondissementen en in het bijzonder van Brussel-Halle-Vilvoorde

Servais VERHERSTRAETEN
staatssecretaris voor Staatshervorming en voor de Regie der Gebouwen

I. Situering

1. Het regeerakkoord van de federale regering van 1 december 2011 voorziet belangrijke hervormingen in het beleidsdomein justitie.

Deze bijdrage focust meer specifiek op de hervorming van de gerechtelijke arrondissementen en belicht beknopt de stand van zaken op vandaag (hoofdstuk II).

Binnen het regeerakkoord werd ook het *‘Institutioneel Akkoord voor de Zesde Staatshervorming. Een efficiëntere federale staat en een grotere autonomie voor de deelstaten’* van 11 oktober 2011 opgenomen. Een belangrijk luik hiervan heeft betrekking op de hervorming van het gerechtelijk arrondissement Brussel, dat op zich afzonderlijke kenmerken vertoont en een specifieke behandeling kent binnen de hoger vermelde algemene hervorming. In hoofdstuk III worden de krachtlijnen van deze hervorming toegelicht.

Voor een goed begrip en overzicht, worden in hoofdstuk IV enkele wijzigingen, voortvloeiend uit de wet van 19 juli 2012 betreffende de hervorming van het gerechtelijk arrondissement Brussel, op vlak van het burgerlijk procesrecht behandeld.

In hoofdstuk V gaan we in op de implicaties van de hervorming binnen de strafprocesrechtelijke sfeer.

II. De hervorming van de gerechtelijke arrondissementen

2. De zogenaamde ‘hervorming van het gerechtelijk landschap’ is reeds langer dan vandaag voorwerp van overleg bij de Belgische beleidsmakers, en de ministers van Justitie in het bijzonder. Tijdens de federale regeringsonderhandelingen na de parlementsverkiezingen van 13 juni 2010 werden krachtlijnen van deze hervorming opgenomen in het regeerakkoord.

Het regeerakkoord voorziet aldus: *‘De regering zal – zich inspirerend op de voorstellen van Themis en Atomium – werk maken van een eengemaakte organisatie voor het beheer van de rechtbanken, per arrondissement of rechtsgebied, en met respect voor de onafhankelijkheid van de rechtspraak en rekening houdende met de specificiteit van de arbeidsrechtbanken, de rechtbanken van koophandel en de vrede- en politierechten. (...)’*

De mobiliteit van magistraten en personeel zal versterkt worden. Magistraten zullen voortaan systematisch per rechtsgebied worden benoemd (op basis van art. 100 Ger. W.) en de indien mogelijk vrijwillige mobiliteit tussen de rechtsgebieden zal bevorderd worden om tegemoet te komen aan de noden. Het per-

*soneel zal per arrondissement benoemd worden. De vrede- en politierechters worden gepoold op het niveau van het arrondissement.*¹

3. Met betrekking tot de gerechtelijke arrondissementen bepaalde het regeerakkoord: *‘Het aantal gerechtelijke arrondissementen zal tenminste met de helft verminderd worden, met respect voor het institutioneel akkoord over het gerechtelijk arrondissement Brussel en waarbij de zittingsplaatsen op zijn minst zullen behouden worden. Om te vermijden dat rechtszoekenden te grote afstanden moeten afleggen, zal men onderzoeken of de Hoven van beroep indien nodig hun zittingsplaatsen kunnen decentraliseren.*²

Op 17 april 2012 werd binnen de federale regering een akkoord bereikt, waardoor de 27 gerechtelijke arrondissementen worden hervormd naar 12 gerechtelijke arrondissementen: de tien provincies, plus Brussel en Eupen.³

Belangrijk in deze hervorming is dat, hoewel de organisatiestructuur grondig gewijzigd zal worden, de bestaande zittingsplaatsen behouden blijven, en dit in het belang van de nabijheid van de rechtsbedeling. Door te kiezen voor de provinciegrenzen, worden geen nieuwe structuren gecreëerd, maar kan toch maatwerk worden geleverd en dankzij het schaalvergrotingseffect efficiëntiewinsten worden gerealiseerd.⁴

De hervorming moet diverse voordelen opleveren:

- een beter beheer doordat de arrondissementen meer autonomie krijgen op het vlak van middelen en personeel
- meer mogelijkheid om te werken met specialisaties binnen een arrondissement en zo ook meer kwaliteit te leveren
- betere samenwerkingsmogelijkheden tussen kleine en middelgrote entiteiten
- efficiënter bestuur van de korpsen omdat het aantal mandaten zal verlagen en meer verantwoordelijkheid zal gedragen worden door de korpsoversten, die geresponsabiliseerd zullen worden binnen een groter geheel
- de gerechtelijke achterstand zal sneller kunnen worden weggewerkt door een efficiëntere inzet van de middelen, waardoor de doorlooptijden ook zullen dalen⁵

¹ Federaal regeerakkoord, p. 138.

² Ibidem.

³ Er werd geopteerd voor 12 nieuwe gerechtelijke arrondissementen, en dit gebaseerd op de territoriale omschrijvingen van de provincies, maar daarbij rekening houdend met de specificiteiten van Brussel en Eupen: West-Vlaanderen (Brugge – Kortrijk – Veurne – Ieper), Oost-Vlaanderen (Gent – Dendermonde – Oudenaarde), Antwerpen (Antwerpen – Turnhout – Mechelen), Limburg (Hasselt – Tongeren), Leuven, Brussel, Nijvel, Eupen, Luik (Luik – Verviers – Hoei), Namen (Namen – Dinant), Luxemburg (Marche – Neufchâteau – Aarlen), Henegouwen (Mons – Doornik – Charleroi).

⁴ Persbericht Minister van Justitie, 20.04.2012, www.justitie.belgium.be/nl/rechterlijke_orde/hervorming_justitie/arrondissementen/

⁵ Ibidem.

4. Op dit ogenblik worden de concrete wetgevende initiatieven voorbereid door de Minister van Justitie. Eind december 2012 en begin januari 2013 werden een drietal voorontwerpen van wet voorgelegd aan werkgroepen in de schoot van de regering. Deze voorontwerpen hebben betrekking op de nieuwe indeling van de arrondissementen, de hervorming van de mobiliteit bij de magistratuur en het personeel en de beheersstructuren. Het is de bedoeling dat deze voorontwerpen spoedig kunnen worden voorgelegd aan de Ministerraad om, na het advies van de Raad van State, in het federaal parlement te kunnen worden neergelegd.

5. Het spreekt voor zich dat deze hervormingen minstens impliciet hun effect zullen hebben op bepaalde aspecten van de werking van justitie in hun concrete praktijk.

Op heden is het, gelet op de hangende besluitvorming over de concrete wetteksten, nog niet mogelijk de gevolgen hiervan in detail te onderzoeken of te commentariëren. In de diverse ontwerpen wordt evenwel uitdrukkelijk, conform het regeerakkoord, gesteld dat het gerechtelijk arrondissement Brussel een specifieke regeling geniet. Deze regeling werd inmiddels reeds wettelijk vorm gegeven (cfr. *infra*, hoofdstuk III).

6. Dit betekent niet dat op strafprocesrechtelijk vlak geen initiatieven dienen vermeld te worden die door het parlement werden goedgekeurd of in behandeling zijn. Hierbij kan verwezen worden naar de wet die de verjaring van de strafvordering schorst tijdens de termijn waarbinnen bijkomende onderzoekshandelingen worden uitgevoerd⁶, de personele versterking van de snelrecht-kamers⁷ en het wetsontwerp inzake de hervorming van de voorlopige invrijheidsstelling⁸ dat momenteel wordt behandeld in het federale parlement. Tenslotte kan verwezen worden naar de beleidsnota van de minister van Justitie van 27 december 2012⁹, die onder meer engagementen voorziet met betrekking tot de herziening van het wetboek strafvordering, de evaluatie van 1 jaar Salduz-wet...

Deze aspecten vallen evenwel buiten het bestek van deze bijdrage, en zijn op zich niet noodzakelijk gelieerd aan de hervorming van de gerechtelijke arrondissementen of het gerechtelijk arrondissement Brussel in het bijzonder.

6 Wet houdende fiscale en andere bepalingen betreffende justitie, *B.S.*, 31.01.2013, art. 7

7 Wet houdende diverse dringende bepalingen betreffende justitie, *B.S.*, 31.12.2012, art. 12

8 Wetsontwerp tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering en tot wijziging van de wet van 12 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten (Kamer, 53-2604 / Senaat 5-1953); Wetsontwerp tot wijziging van artikel 344 van het Wetboek van strafvordering (Kamer 53-2603 / Senaat 5-1952).

9 Parlementaire Stukken, Kamer, 53-2586/027

III. De hervorming van het gerechtelijk arrondissement Brussel: krachtlijnen

§1. Algemeen

7. Het institutioneel akkoord van 11 oktober 2011 voorziet in het hoofdstuk 2.2. ‘Gerechtelijk arrondissement BHV’ dat het gerechtelijk arrondissement van Brussel¹⁰ zal worden hervormd. Het institutioneel akkoord bevestigt op die wijze het akkoord dat op 4 oktober door onderhandelaren van 8 politieke partijen¹¹ hieromtrent werd gesloten, nadat eerder op 14 september een akkoord werd bereikt over de hervorming van het kiesarrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde.

8. Met de wet van 19 juli 2012 betreffende de hervorming van het gerechtelijk arrondissement Brussel werd deze hervorming (B.S., 22 augustus 2012) concreet vorm gegeven¹².

Volgens de voorbereidende werken, heeft het wetsvoorstel van 4 april 2012¹³ tot doel om het akkoord getrouw te vertalen.¹⁴ Artikel 61 van de wet voorziet dat de bepalingen met betrekking tot de kaders, taalkaders en taalkennisvereisten in hoofde van magistraten en griffiers (art. 57 tot en met 60)¹⁵ en hoofdstuk 5 (diverse overgangsbepalingen en inwerkingtreding) in werking treden op de dag van de publicatie van de wet (i.e. 22 augustus 2012) zelf¹⁶. De wet zelf, alsmede artikel 157bis van de Grondwet¹⁷, treden in werking van zodra elk van de nieuwe kaders en elk van de taalkaders voor 90 % overeenkomstig de artikelen 57 tot 60 ingevuld zijn (artikel 61, eerste lid). Het vervuld zijn van

¹⁰ Gezien art. 4.7 van het Bijvoegsel bij het Gerechtelijk Wetboek - ‘Gebiedsomschrijving en zetel van de hoven en rechtbanken’, dat voorziet in de opsomming van de kantons die het ‘gerechtelijk arrondissement Brussel’ uitmaken, op zich niet wordt gewijzigd is de correcte juridische benaming van het gerechtelijk arrondissement dat de 54 gemeenten van de administratieve arrondissementen Brussel-Hoofdstad en Halle-Vilvoorde omvat ‘het gerechtelijk arrondissement Brussel’ (en niet ‘het gerechtelijk arrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde’).

¹¹ CDH, CD&V, Ecolo, Groen, MR, Open VLD, PS en SP.A.

¹² De wet houdende diverse bepalingen betreffende justitie van 31 december 2012 (B.S., 31 december 2012), hoofdstuk 12, bracht middels art. 37 en 38 een aantal technische wijzigingen aan, die onder meer betrekking hebben op de (verlengde) periode waarbinnen magistraten en personeelsleden zich vrijwillig kunnen aanmelden voor een benoeming in het nieuwe parket Halle-Vilvoorde.

¹³ Wetsvoorstel, Kamer 53-2140/001, Bacquelaire-Dewael-Gerkens-Giet-Lutgen-Temmerman-Terwingen-Van Hecke

¹⁴ Parlementaire Stukken, Kamer, 53- 2140/001, p. 4-6.

¹⁵ Cfr. *infra*, sub 20 e.v.

¹⁶ Door de Wet houdende diverse bepalingen betreffende justitie van 31 december 2012 (B.S., 31 december 2012) (zie tevens voetnoot 9, *supra*) werd voorzien dat artikel 31 van de wet van 19 juli 2012 betreffende de hervorming van het gerechtelijk arrondissement Brussel dat betrekking heeft op de taalkennispremies, reeds in werking treedt op 1 september 2013.

¹⁷ Cfr. *infra*, sub 9.

deze 90 %-voorwaarde wordt conform artikel 61, tweede lid vastgesteld door de Koning; de bepalingen van de wet zijn in hun geheel van toepassing de eerste dag van de tweede maand die volgt op de bekendmaking van dit koninklijk besluit in het Belgisch Staatsblad. Op 22 augustus 2012 verscheen de wet in het Belgisch Staatsblad en zijn aldus de referentienormen (20/80 of 40/60) in werking getreden met het oog op het voldoen van de nodige recruteringen ten gevolge van de publicatie van vacant verklaarde plaatsen, in afwachting van de definitieve kaders volgens de werklastmeting.

Tegelijkertijd met deze wet werd ook de wet tot wijziging van de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt en de wet van 7 december 1998 tot organisatie van een geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus ten gevolge van de hervorming van het gerechtelijk arrondissement Brussel, aangenomen (*B.S.*, 22 augustus 2012). De inwerkingtreding van deze wet is gelijk aan de inwerkingtreding van de wet betreffende de hervorming van het gerechtelijk arrondissement Brussel (artikel 61, tweede lid van die laatste wet).

9. Ten slotte werd door het federaal parlement een nieuw artikel 157bis ingevoegd in de Grondwet (*B.S.*, 22 augustus 2012), dat voorziet:

‘De essentiële elementen van de hervorming met betrekking tot het gebruik der talen in gerechtszaken in het gerechtelijk arrondissement Brussel, alsook de ermee overeenstemmende aspecten inzake het parket, de zetel en het rechtsgebied, kunnen niet worden gewijzigd dan bij een wet aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid.

Overgangsbepaling

De wet stelt de datum van inwerkingtreding van dit artikel vast. Deze datum stemt overeen met de datum van inwerkingtreding van de wet van 19 juli 2012 betreffende de hervorming van het gerechtelijk arrondissement Brussel.’

Deze grondwettelijke verankering wordt gerechtvaardigd door de vaststelling dat deze hervorming betrekking heeft op de kern van de grote evenwichten die ten grondslag liggen aan de communautaire vrede.¹⁸ Door haar voorwerp treedt deze grondwettelijke bepaling in werking op de dag van de inwerkingtreding van de wet betreffende de hervorming van het gerechtelijk arrondissement Brussel.¹⁹

De essentiële elementen werden opgesomd in de toelichting bij het nieuw artikel 157bis, en hebben betrekking op: de regels betreffende de wijziging van taal of de verwijzing naar een rechtscollege van de andere taalrol, de regels betreffende de vrijwillige verschijning voor de rechtbank van de taal van hun keuze, de detachering van functioneel tweetalige Franstalige magistraten van het parket van Brussel naar dat van Halle-Vilvoorde met het oog op het prioritair behandelen van Franstalige zaken, het onmiddellijk beroepsrecht ingeval van schending van deze rechten, het behoud van het territoriaal rechtsgebied

¹⁸ Parlementaire Stukken, Senaat, 5-1673/3 (hierna: Senaatsverslag), p. 8

¹⁹ Ibidem, p. 9.

van de rechtscolleges van het gerechtelijk arrondissement Brussel, het behoud van het territoriaal rechtsgebied van de twee parketten van het gerechtelijk arrondissement Brussel en de oprichting van het coördinatiecomité om en de regels om het overleg tussen het parket van Brussel en het parket van Halle-Vilvoorde te verzekeren.^{20 21}

§2. Doelstelling van de hervorming

10. De hervorming van het gerechtelijk arrondissement Brussel is, zoals bekend, politiek nauw verbonden met de hervorming van het kiesarrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde, ofschoon het twee onderscheiden materies betreft. Concrete wetsvoorstellen voor de hervorming van het gerechtelijk arrondissement werden ontwikkeld in het begin van de jaren 2000.^{22 23}

De doelstelling van een hervorming van het gerechtelijk arrondissement werd in diverse voorstellen als volgt verwoord: rechtszekerheid voor de rechtszoekende om wettelijk te waarborgen dat de rechtszoekende in zijn taal kan worden bediend, efficiëntie van de diensten, eenvormigheid in het vervolgingsbeleid, waarborgen voor de rechtsbedeling in Brussel-Hoofdstad, moeilijkheden om de formaties in te vullen, aanpak van de gerechtelijke achterstand, verbetering van de werking van de Brusselse justitie,...

Diverse constructies werden in deze voorstellen vooropgesteld, gaande van een effectieve ‘verticale splitsing’ van het gerechtelijk arrondissement (met aldus twee nieuwe gerechtelijke arrondissementen met eigen rechtbanken en een eigen parket) over een ‘horizontale splitsing’ (splitsing van rechtbanken en parket naargelang de gebruikte rechtsplegingstaal) tot de constructie die in de wet van 19 juli 2012 door de wetgever werd vooropgesteld en diverse elementen combineert. Het parket en de zetel worden vanaf de inwerkingtreding van de wet opgedeeld op een asymmetrische wijze: het parket wordt gesplitst op territoriale grondslag, de zetel ont dubbeld op basis van de taal.

11. Men kan stellen dat de huidige hervorming inderdaad een variante van diverse voorstellen vormt, en beantwoordt aan diverse doelstellingen ervan.

²⁰ Zie de toelichting bij het voorstel tot invoeging van artikel 157bis in de Grondwet, Parlementaire Stukken Kamer, 53-2141/001.

²¹ Over de problematiek inzake het advies van de Raad van State dat suggereerde om ‘het wetsvoorstel op te splitsen in twee delen, waarbij in het eerste alle bepalingen worden samengebracht die betrekking hebben op de ‘essentiële elementen’ en in het tweede alle andere bepalingen’, zie Senaatsverslag, p. 9

²² Verwezen kan worden naar de wetsvoorstellen van Hugo Vandenberghe, Senaat, 2002-2003, 3-159/1; VAN PARYS en consoorten, Kamer, 2003-2004, 51-0506/001; Vandenberghe, Senaat, 2006-2007, 4-133/1. In de parlementaire behandeling van 2012 werden ook de wetsvoorstellen Senaat 5-755 (Laeremans-Ceder), Kamer 53-2183 (Annemans c.s.) geagendeerd; het voorstel Maingain, Kamer, 53-423 werd niet rechtstreeks ter bespreking geagendeerd.

²³ Het aspect gerechtelijk arrondissement Brussel werd ook in de zogenaamde hervormingen inzake het ‘gerechtelijk landschap’ (oriëntatienota van de Minister van Justitie van september 2009) en het navolgende ‘Atomiumakkoord’ afgezonderd.

- a) De ontdebbling in Nederlandstalige en Franstalige rechtbanken in het gerechtelijk arrondissement Brussel maakt een efficiënter en coherenter beheer mogelijk van de rechtbanken, en kadert op die manier ook in het algemeen hervormingsplan Justitie.

Deze institutionele hertekening van het ‘gerechtelijk landschap’ in Brussel moet aldus, volledig in de lijn van de globale hervormingsplannen justitie, leiden tot een versterkte autonomie op het vlak van de nieuwe eentalige rechtbanken, met een eigen managementcultuur conform de specifieke noodzaken van elke rechtbank. De efficiëntie van de dienstverlening ten opzichte van rechtszoekenden staat hierbij voorop, met een kwalitatief hoogstaande aanpak van de rechtsbedeling.

De concrete architectuur van de hervorming met een ‘horizontale splitsing’ of ontdebbling houdt bovendien rekening met de economische band tussen Brussel-Hoofdstad en Halle-Vilvoorde, wat tevens van belang is in het licht van de ‘juridische markt’ Brussel-Halle-Vilvoorde, en de vrijwaring van deze symbiose van de hoofdstad met het ‘hinterland’ wettigt. Door de hervorming moet bijvoorbeeld niet aan de territoriale bevoegdheid van de gerechtsdeurwaarders en notarissen geraakt worden. Zij kunnen, zoals nu, optreden binnen het hele gerechtelijk arrondissement Brussel(-Halle-Vilvoorde). Ook de baliestructuren blijven ongewijzigd.

Door hierbij te kiezen voor een status-quo op het vlak van de regels betreffende het gebruik der talen, met uitzondering van enkele kwalitatieve of impliciet noodzakelijke wijzigingen, wordt ook rekening gehouden met de complexe institutionele structuur waarin de administratieve arrondissementen Brussel en Halle-Vilvoorde (samen het gerechtelijk arrondissement Brussel) ingebed zijn.

- b) De territoriale opsplitsing van de bevoegdheid van de toekomstige parketten van Halle-Vilvoorde en Brussel-Hoofdstad, elk met een eigen procureur, maakt een gericht vervolgingsbeleid mogelijk, dat rekening houdt met de verschillen tussen het crimineel patroon van de hoofdstad en Halle-Vilvoorde.

Deze belangrijke innovatie komt daarmee tegemoet aan reeds lang uitgedrukte wensen van beleidsmakers en actoren van politie en justitie. De criminaliteitsproblematiek in Brussel-Hoofdstad en Halle-Vilvoorde vergt immers een onderscheiden aanpak, zowel op het vlak van politieel als gerechtelijk beleid.

Voortaan zullen beide procureurs binnen een territoriaal afgebakende omschrijving een vervolgingsbeleid op maat kunnen uittekenen. Het Nederlandstalig parket kan zo efficiënter inspelen op de behoeften van het grondgebied Halle-Vilvoorde, terwijl het tweetalige parket zich kan specialiseren in de grootstadproblematiek.

Ook op het vlak van het recherche-overleg voorziet de wet in een belangrijke vernieuwing. Zoals bekend, wordt vandaag per gerechtelijk arrondissement een rechercheoverleg georganiseerd tussen de bestuurlijke directeur-coördinator of zijn gemachtigde, de gerechtelijke directeur of zijn gemachtigde, verte-

genwoordigers van de lokale politiediensten en de procureur des Konings, onder leiding van deze laatste. Dit overleg heeft hoofdzakelijk betrekking op de coördinatie van de opdrachten van gerechtelijke politie en op de organisatie van de uitwisseling van de informatie. Met de huidige hervorming wordt echter voorzien dat, steeds weer in het kader van een gericht en efficiënt veiligheidsbeleid, dit overleg voortaan wordt georganiseerd zowel in het administratief arrondissement Brussel-Hoofdstad als in het administratief arrondissement Halle-Vilvoorde, onder leiding van respectievelijk de procureur des Konings van Brussel en de procureur des Konings van Halle-Vilvoorde. Bovendien wordt voorzien dat in Halle-Vilvoorde eigen voorzieningen komen van de coördinatie- en steundirecties, de gerechtelijke directies en het arrondissementele informatiekrispunt.

De hervorming opent eveneens perspectieven voor slachtoffer- (en dader)begeleiding op maat.²⁴

Door de oprichting van een coördinatiecomité tussen beide parketten wordt tenslotte voorzien in een transparante structuur, die de interne communicatie moet bevorderen en gekruisd overleg voor de rechtsbedeling verder mogelijk moet maken.

- c) Zowel vanuit economisch als efficiëntie-oogpunt, voorziet de hervorming in een duidelijk engagement tot het inzetten van personele capaciteit in functie van de concrete noodzaak. Om die reden werd in de wet uitdrukkelijk een *afzonderlijke* en in de tijd gebonden werklastmeting voor Brussel opgenomen.

Door te kiezen voor een werklastmeting in functie van de toekomstige hervorming en gemoduleerde taalkennisvereisten te voorzien voor magistraten en gerechtspersoneel, zullen de kaders op economische en coherente wijze immers beter afgestemd zijn op de reële noden in termen van efficiënt management van de rechtspleging.

Bovendien voorziet de wet dat hierbij ook een beroep kan gedaan worden op externe instanties, teneinde deze werklastmeting prioritair te kunnen doorvoeren. Inmiddels werd door de Ministerraad van 26 november 2012 reeds overgegaan tot het aanduiden van een externe gespecialiseerde firma, die deze werklastmeting begeleidt binnen een strikte timing²⁵.

De wettelijke oprichting van zowel een monitoringcomité²⁶, dat op het terrein de gevolgen moet inschatten van de overgangsregeling op het vlak van de gerechtelijke achterstand en desgevallend bijzondere maatregelen kan nemen (zoals het inzetten van toegevoegde magistraten), als een 'task force' die de aanwervingsprocedures ingevolge de hervorming opvolgt, moeten de concrete uitvoering van deze nieuwe wet verzekeren.

²⁴ Bijvoorbeeld door de oprichting van een eigen justitiehuis in Halle-Vilvoorde.

²⁵ Zie antwoord van minister Turtelboom, Handelingen Commissie Justitie Kamer, 07.11.2012, Parl. Stukken, Kamer, 53-COM 572, p. 26.

²⁶ Zie tevens infra, sub 20.

§3. Ontdubbeling van de zetel

12. Het institutioneel akkoord voorziet:

‘De rechtbank van eerste aanleg, de rechtbank van koophandel, de arbeidsrechtbank en de arrondissementsrechtbank zullen ontdubbeld worden in een Franstalige en een Nederlandstalige rechtbank die voor heel het gerechtelijk arrondissement van Brussel, samengesteld uit de 54 gemeenten van Brussel-Halle-Vilvoorde, bevoegd zijn.

Het rechtsgebied van het gerechtelijk arrondissement van Brussel blijft identiek. De verdelingsregels van de zaken onder de Franstalige en Nederlandstalige rechtbanken blijven identiek als die welke voor de huidige verdeling van de Franstalige en Nederlandstalige kamers gelden, uitgezonderd de bijgewerkte regels inzake verandering van taal en verwijzing en onverminderd de bestaande wetgeving op het taalgebruik in gerechtszaken van 15 juni 1935 en de toepassing ervan. Wat de politierechtbank betreft, zal alleen die van Brussel ontdubbeld worden.’

13. De rechtbank van eerste aanleg wordt aldus in de toekomst de Nederlandsstalige en de Franstalige rechtbank van eerste aanleg (art. 73 Ger.W.) Hetzelfde geldt voor de arbeidsrechtbanken, de rechtbanken van koophandel en de arrondissementsrechtbanken. Binnen het administratief arrondissement van Brussel-Hoofdstad zelf, bestaat er straks ook een Nederlandstalige en een Franstalige politierechtbank (art. 60bis Ger.W.).

De bevoegdheid van deze rechtbanken werd niet gewijzigd (met uitzondering van de arrondissementsrechtbanken, cfr. infra sub 42): elk neemt kennis van de zaken die het Gerechtelijk Wetboek hem toewijst in zoverre zij in de betrokken taal werden ingeleid.

Op te merken valt dat geen wijzigingen worden aangebracht aan de vredegechten binnen het bestaande gerechtelijk arrondissement Brussel, met voorbehoud met betrekking tot enkele wijzigingen inzake het toezicht.²⁷

14. Dit betekent dat voor de rechtbanken van eerste aanleg, de rechtbanken van koophandel, de arbeidsrechtbanken en de politierechtbanken (wat deze laatste betreft, diegene gelegen in het administratief arrondissement Brussel-Hoofdstad) voortaan de eentaligheid geldt: de bestaande Nederlandstalige en Franstalige kamers verdwijnen en worden vervangen door eentalige rechtbanken, die evenwel bevoegd blijven voor het geheel van het gerechtelijk arrondissement Brussel.

De rechtspleging voor deze rechtbanken wordt aldus exclusief eentalig²⁸, onder voorbehoud van de mogelijkheden tot taalwijziging (cfr. infra).

²⁷ Zie het nieuwe artikel 72bis, art. 186bis, tweede tot zevende lid en art. 398 Ger.W.

§4. Territoriale splitsing van het parket

15. Het institutioneel akkoord bepaalt:

‘Het parket zal worden gesplitst in een parket van Brussel bevoegd voor het grondgebied van de 19 gemeenten van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en een parket van Halle-Vilvoorde bevoegd voor het grondgebied van Halle-Vilvoorde.’

De nieuwe artikelen 150 §§2-3 en 152 §§2-3 van het Gerechtelijk Wetboek voorzien respectievelijk in de wettelijke grondslag voor de procureur des Konings van Halle-Vilvoorde en de procureur des Konings van Brussel en de arbeidsauditeur van Halle-Vilvoorde en de arbeidsauditeur van Brussel.

De wet voorziet dat de procureur des Konings van Halle-Vilvoorde in het administratief arrondissement Halle-Vilvoorde onder het gezag van de procureur-generaal van Brussel het ambt van openbaar ministerie uitoefent bij de Nederlandstalige rechtbanken; de aan deze procureur verbonden ambtenaren van het openbaar ministerie worden benoemd bij de Nederlandstalige rechtbank met standplaats het administratief arrondissement Halle-Vilvoorde.

De procureur des Konings van Brussel oefent onder het gezag van de procureur-generaal van Brussel in het administratief arrondissement Brussel-Hoofdstad het ambt van openbaar ministerie uit bij zowel de Nederlandstalige als de Franstalige rechtbanken. De aan de procureur des Konings van Brussel verbonden ambtenaren worden benoemd bij de Brusselse rechtbanken met standplaats het administratief arrondissement Brussel-Hoofdstad. Bovendien wordt deze procureur des Konings bijgestaan door een eerste substituut met als titel adjunct-procureur des Konings van Brussel.²⁹

Aldus beschikt het gerechtelijk arrondissement Brussel over twee parketten, waarbij het parket van Brussel het enige in het land is dat verbonden is aan meerdere eentalige rechtbanken.

De bevoegdheid van de Brusselse procureur en de procureur van Halle-Vilvoorde is geënt op een territoriale afbakening.³⁰

16. De adjunct-procureur des Konings van Brussel treedt op onder het gezag en leiding van de procureur des Konings van Brussel, en staat hem bij, in het bijzonder voor de relaties met het parket van Halle-Vilvoorde, in de goede werking van de Nederlandstalige rechtbanken en de relaties met de Nederlandstalige magistratuur en het Nederlandstalig personeel van het parket te

²⁸ Om die reden werden artikel 1 en 2 van de Wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken aangepast (artikel 45 en 46 van de wet van 19 juli 202 betreffende de hervorming van het gerechtelijk arrondissement Brussel).

²⁹ Deze bepalingen zijn mutatis mutandis toepasselijk voor de arbeidsauditeur van Halle-Vilvoorde en de arbeidsauditeur van Brussel, zie artikel 152 §§2-3 Ger.W.

³⁰ Senaatsverslag, p. 109.

Brussel.³¹ De adjunct-procureur kan derhalve ook andere opdrachten uitoefenen die betrekking hebben op het functioneren van het geheel van de rechtbanken van het arrondissement. In geval van verhindering van de procureur des Konings, wordt hij vervangen door de adjunct-procureur des Konings.³²

17. Artikel 57, 9°, eerste lid van de wet van 19 juli 2012 voorziet in het ‘detacheren’ van een aantal Franstalige substituten van het parket van Brussel naar het parket van Halle-Vilvoorde ten belope van 20 % van het parket van Halle-Vilvoorde (artikel 57, 11° van diezelfde wet wat betreft substituten van het arbeidsauditaat).

Deze substituten (conform het nieuwe artikel 43 §5bis en 5quater van de Wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken³³) oefenen hun ambt uit bij voorrang ten opzichte van verdachten die een taalwijziging of doorverwijzing hebben gevraagd (cfr. infra, sub 55).

18. Tenslotte voorziet het institutioneel akkoord: *‘Er zal een coördinatiecomité worden opgericht om het overleg tussen het parket van Brussel en het parket van Halle-Vilvoorde te verzekeren, meer bepaald wat betreft de samenwerkingsmodaliteiten van de twee parketten en de detachering van de Franstalige magistraten in Halle-Vilvoorde.’* Artikel 16 van de wet van 19 juli 2012 implementeert deze bepaling en voegt een nieuw artikel 150ter in in het Gerechtelijk Wetboek. Het comité wordt samengesteld uit respectievelijk de procureurs des Konings en de arbeidsauditeurs van het gerechtelijk arrondissement Brussel.³⁴

De opdracht van het coördinatiecomité wordt nader vastgesteld door een, na overleg in de Ministerraad, Koninklijk besluit, en behelst het overleg te verzekeren tussen beide parketten en arbeidsauditoraten op het vlak van opsporing, gerechtelijk onderzoek, uitoefening van de strafvordering en strafuitvoering in het gerechtelijk arrondissement Brussel, in het bijzonder met betrekking tot de

³¹ Art. 150bis, §2, 2° Ger. W.; zie artikel 152, §2, 2° Ger. W. wat betreft de adjunct-arbeidsauditeur van Brussel.

³² Toelichting bij amendement nr. 6, Parlementaire Stukken, Kamer, 53-2140/003, p. 6.

³³ Hierna: de Taalwet.

³⁴ Met betrekking tot de samenstelling van het Coördinatiecomité werd tijdens de parlementaire voorbereiding uitdrukkelijk verwezen naar de pariteit binnen het comité, die bijdraagt *‘tot het communautaire evenwicht dat globaal wordt gezocht in het institutionele akkoord van 11 oktober 2011, en in het bijzonder in deze hervorming.’*, Senaatsverslag, p. 154 en de toelichting bij amendement 6 dat tijdens de bespreking in de Kamer van Volksvertegenwoordigers werd neergelegd (Parlementaire Stukken, Kamer, 53-2140/3, p. 6). Tevens werd gesteld: *‘Deze pariteit is, zoals ook verklaard in de Kamer van Volksvertegenwoordigers en opgenomen in het verslag, een uitgangspunt van de institutionele meerderheid. Alleen kan er praktisch, in geval van verhindering van de Brusselse procureur des Konings of van de arbeidsauditeur en vervanging door hun adjunct, geen pariteit zijn. Door die omstandigheden kan er een Nederlandstalige meerderheid in het coördinatiecomité aanwezig zijn.’* (Senaatsverslag, p. 155)

‘gedetacheerde’ magistraten.³⁵ Bij de uitvoering van deze opdrachten kan het comité zich laten bijstaan door leden van het openbaar ministerie van Halle-Vilvoorde en Brussel.³⁶

Het comité vergadert minstens eenmaal per maand en kan ook worden samengeroepen op verzoek van de procureur-generaal.³⁷

19. De wet van 19 juli 2012 tot wijziging van de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt en de wet van 7 december 1998 tot organisatie van een geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus ten gevolge van de hervorming van het gerechtelijk arrondissement Brussel, werd tenslotte gewijzigd om te voorzien in de aanwijzing van een bestuurlijke directeur-coördinator en een gerechtelijke directeur-coördinator alsmede om voortaan een afzonderlijk recherche-overleg in de beide administratieve arrondissementen te kunnen organiseren.

§5. Kaders en taalkennis

20. Volgens artikel 57,8° van de wet van 19 juli 2012 worden de kaders en taalkaders vastgelegd op basis van een werklastmeting van de dossiers in de respectievelijke talen, middels een uniform registratiesysteem, en dit ten laatste op 1 juni 2014. In het interval voorziet de wet een voorlopig verdelingskader (artikel 57,8° van dezelfde wet).

Het institutioneel akkoord trok de ontubbeling van de rechtbanken immers door naar de samenstelling van de personeelsformaties, door te bepalen: *‘Er zal een apart taalkader worden opgericht voor de Nederlandstalige rechtbanken en voor de Franstalige rechtbanken. In afwachting van het vastleggen van de kaders volgens onder andere de werklastmeting zullen het Nederlandstalige kader en het Franstalige kader van de politierechtbank, van de arbeidsrechtbank en van de rechtbank van eerste aanleg overeenstemmen met respectievelijk 20 % en 80 % van het huidige kader; met inbegrip van de toegevoegde magistraten. Wat de rechtbank van koophandel betreft, zal deze verdeling 40 % N en 60 % F van het huidige kader bedragen, met inbegrip van de toegevoegde magistraten.’*

Het parket van Halle-Vilvoorde wordt conform de nieuwe wet samengesteld uit 20 % van het huidige kader van het parket van Brussel met inbegrip van de toegevoegde magistraten; binnen dit parket zullen bovendien, ten belope van 1/5de van het totaal aantal magistraten van dit parket, Franstalige parketmagi-

³⁵ Het coördinatiecomité heeft geen enkele disciplinaire bevoegdheid. *‘Disciplinaire problemen kunnen ter sprake worden gebracht, net als elk ander probleem tussen twee parketten, maar dat staat los van een disciplinaire procedure.’* Senaatsverslag, p. 151.

³⁶ Artikel 150ter Ger. W., tweede lid en laatste lid.

³⁷ Artikel 150ter Ger. W., derde lid.

straten toegevoegd worden vanuit het parket van Brussel.³⁸ Binnen drie jaar na de invoering van de hervorming zal, op vraag van een van beide betrokken procureurs des Konings, de relevantie van het percentage kunnen worden geëvalueerd. In afwachting van het vastleggen van de kaders, onder andere volgens de werklastmeting, zal het parket van Brussel voortaan samengesteld zijn uit een vijfde Nederlandstaligen en vier vijfde Franstaligen.

Art. 57 tot 60 van de Wet van 12 juli 2012 implementeren deze bepalingen, zowel wat betreft de zetel als het parket. Bovendien werd voorzien in bijkomende overgangsmaatregelen teneinde de goede werking van het gerecht in Brussel te verzekeren. In het bijzonder werd voorzien in een vrijwaringsregeling³⁹ in afwachting van de werklastmeting, zodat, met betrekking tot de magistraten in de Nederlandse rechtbanken, aanwerving opnieuw mogelijk is tot 27 % van het bestaande kader gedurende het jaar dat volgt op de datum van de inwerkingtreding van de hervorming.⁴⁰ Een monitoringcomité zal bovendien deze overgang begeleiden teneinde gerechtelijke achterstand te vermijden, met desgevallend bijkomende maatregelen, zoals de inzet van toegevoegde magistraten.⁴¹

Opgemerkt dient dat de werklastmeting er niet toe zal mogen leiden dat het respectievelijk aantal magistraten in elke taalgroep vermindert.⁴²

21. Het institutioneel akkoord herdefinieert tevens de voorwaarden voor tweetaligheid bij de magistraten en het personeel van de griffies. Wat de zetel betreft, wordt gesteld: *‘Een derde van de magistraten van de Franstalige rechtbanken en een derde van de magistraten van de Nederlandstalige rechtbanken (met inbegrip van de twee politierechtbanken van Brussel) zullen tweetalig zijn (functionele tweetaligheid⁴³). De korpschefs van de rechtbanken zullen een*

³⁸ Om deze detachering te compenseren zal men bij het vastleggen van het nieuwe kader van het parket van Brussel rekening houden met het aantal gedetacheerde magistraten (art. 57, 10° van de wet van 19 juli 2012).

³⁹ Senaatsverslag, p. 113.

⁴⁰ Voorwaarde hierbij is dat op een ogenblik tussen 1 januari 2012 en de inwerkingtreding van art. 57 van de wet van 19 juli 2012 (i.e. op 22.08.2012) het aantal Nederlandstalige magistraten in een kader, 27 % van dat kader vermeerderd met het aantal toegevoegde magistraten overschrijdt en dit aantal onder die 27 % daalt nadien (art. 57, 8°, voorlaatste lid van de wet van 19 juli 2012).

⁴¹ *‘De mogelijkheid werd gecreëerd door een uitdrukkelijke verwijzing naar het gemeen recht om, indien er zich op het terrein problemen voordoen, een beroep te doen op toegevoegde rechters. Zo werd er verwezen naar artikel 86bis van het Gerechtelijk Wetboek, wat de zetel betreft. Wat de parketten betreft, verwijst de staatssecretaris naar artikel 326, §1 van het Gerechtelijk Wetboek en naar de wet van 3 april 1953.’* Senaatsverslag, p. 103.

⁴² Art. 14, 15, 18 en 57 van de wet van 19 juli 2012.

⁴³ Het begrip ‘functionele’ en ‘grondige’ taalkennis betreffen noties die werden overgenomen uit de tekst van het institutioneel akkoord. Deze noties kennen een juridische koppeling met het examen bedoeld in artikel 43quinquies van de Taalwet wat betreft de actieve en passieve mondelinge kennis en passieve schriftelijke kennis met betrekking tot de functionele tweetaligheid. De grondige tweetaligheid betreft dan de volledige actieve en passieve kennis, zowel mondeling als schriftelijk. Senaatsverslag, p. 208-209.

grondige kennis van de andere taal moeten hebben. Het parket van Halle-Vilvoorde op zijn beurt is voortaan – naast de functioneel tweetalige Franstalige vanuit Brussel gedetacheerde magistraten - samengesteld uit Nederlandstalige magistraten waarvan 1/3de (functioneel) tweetalig is.⁴⁴

Tenslotte wordt voorzien dat een Nederlandstalige procureur des Konings met een grondige kennis van het Frans het parket van Halle-Vilvoorde zal leiden; een procureur des Konings van de andere taalrol met een grondige kennis van de andere taal zal het parket van Brussel leiden. Een adjunct-procureur van een andere taalrol dan die van de procureur des Konings en met een grondige kennis van de andere taal staat hem bij⁴⁵.

22. Inmiddels werden de nodige maatregelen genomen teneinde de noodzakelijke aanwervingen te realiseren. Aldus werd op 25 januari 2013 door de Hoge Raad van Justitie de nieuwe procureur des Konings van Brussel voorgedragen aan de minister van Justitie, en werd in het Belgisch Staatsblad van 20 december 2012 ook de vacature voor de procureur des Konings van Halle-Vilvoorde gepubliceerd.

Eerder verschenen reeds in het Staatsblad van 20 september, 15 oktober, 16 november en 20 december 2012 de vacatures voor de voorzitters van de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg, de rechtbank van koophandel en de arbeidsrechtbank te Brussel, de voorzitters voor de Franstalige rechtbank van eerste aanleg, de rechtbank van koophandel en de arbeidsrechtbank te Brussel, de arbeidsauditeurs in Brussel en Halle-Vilvoorde, bijkomende rechters in zowel de Franstalige rechtbank van eerste aanleg, de arbeidsrechtbank en de politierechtbank te Brussel, en bijkomende substituten voor het parket en het arbeidsauditoraat van Brussel. Voor het parket en het arbeidsauditoraat van Halle-Vilvoorde geldt een termijn tot 22 april 2013 om zich als huidig parketmagistraat of personeelslid kandidaat te stellen.⁴⁶

Wat betreft de werving van het griffie-en secretariaatspersoneel werden examens uitgeschreven om te voorzien in de noodzakelijke aanwervingen. Daarnaast werden en worden bijkomende initiatieven ontwikkeld met betrekking tot de doorstroming van gerechtelijke stagiairs en de examens inzake toegang tot de magistratuur.

§6. Taalwetgeving

23. Het institutioneel akkoord bepaalt met betrekking tot het gebruik van talen in gerechtszaken: *‘De bestaande rechten van het geheel van de rechtsonderhorigen in het gerechtelijk arrondissement Brussel blijven integraal gevrijwaard, zodat de mogelijkheden tot het wijzigen van de taal, zoals op heden voorzien in*

⁴⁴ Art. 57, 59 en 60 van de wet van 19 juli 2012.

⁴⁵ Cfr. supra, sub 16. De keuze voor een Nederlandstalige procureur van Halle-Vilvoorde en een Franstalige procureur van Brussel (tweetalig), en bijgestaan door een Nederlandstalige adjunct-procureur, werd toegelicht tijdens de bespreking in de Kamercommissie (Parlementaire Stukken, Kamer, nr. 53-2140/005, blz. 104).

⁴⁶ Zie voetnoot 12.

de taalwetgeving en haar toepassing, met betrekking tot verweerders met woonplaats in het gerechtelijk arrondissement Brussel, en in het bijzonder met betrekking tot verweerders woonachtig in de gemeenten met een bijzonder taalregime, onverkort blijven bestaan.'

Wat betreft strafzaken, werd voorzien: *'Voor de taalkundige verdeling bij zowel het parket van Brussel als deze van Halle-Vilvoorde, zullen de huidige beginselen als vermeld in de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken van toepassing zijn.'*⁴⁷

Het institutioneel akkoord bevestigt aldus in beginsel een status quo, met uitzondering van de noodzakelijke technische wijzigingen om de huidige mogelijkheden om van taal te veranderen om te zetten in een doorverwijzing, rekening houdend met de ontubbeling van de rechtscollages.

Daarnaast worden een aantal specifieke wijzigingen doorgevoerd, die hierna aan bod komen.

IV. Wijzigingen op het vlak van het burgerlijk procesrecht

§1. Uitgangspunten van de Taalwet

A. Algemeen

24. De leidinggevende principes van de Taalwet blijven ongewijzigd.

Zoals bekend, wordt de taal van de rechtspleging in beginsel bepaald door de rechtbank waarvoor het geschil is gebracht. Daarbij wordt het principe van de eentaligheid van de rechtbank gehanteerd.

Enkel wat de Brusselse rechtbanken betreft, voorziet de Taalwet vandaag in een aanvulling, gelet op het feit dat het ambtsgebied van het gerechtelijk arrondissement Brussel enerzijds de (tweetalige) Brusselse agglomeratie ('het administratief arrondissement Brussel-Hoofdstad') omvat en anderzijds een aantal gemeenten die Nederlandstalig zijn en die deel uitmaken van het administratief arrondissement Halle-Vilvoorde.

B. Aanknopingspunt in Halle-Vilvoorde

25. Met betrekking tot de geschillen die gelokaliseerd zijn in de Vlaamse gemeenten gelegen buiten de Brusselse agglomeratie wordt de rechtspleging in beginsel uitsluitend in het Nederlands gevoerd.

Wordt een geschil derhalve voor de Brusselse rechtbank van eerste aanleg, de rechtbank van koophandel of de arbeidsrechtbank aanhangig gemaakt op grond

⁴⁷ Institutioneel Akkoord, p. 15

van een territoriale bevoegdheid bepaald door een plaats die zich op het grondgebied van een van de Vlaamse gemeenten gelegen buiten de Brusselse agglomeratie bevindt, dan geldt het beginsel van de eentaligheid van de rechtbank onverkort en wordt de rechtspleging in het Nederlands gevoerd (artikel 3, tweede lid van de Taalwet).

Deze regel is van toepassing telkens wanneer de territoriale bevoegdheid van de rechtbank wordt bepaald door een plaats welke zich op het grondgebied van een van de gemeenten van het arrondissement Brussel buiten de Brusselse agglomeratie bevindt, ongeacht op grond van welke bepaling de territoriale bevoegdheid wordt bepaald (art. 624 e.v. Ger.W.).

Zo zal, wanneer de eiser de zaak voor de rechter van de woonplaats van de verweerder brengt en de verweerder zijn woonplaats heeft in één van voormelde Vlaamse gemeenten, de rechtspleging uitsluitend in het Nederlands gevoerd worden. De Taalwetgeving werd op dit punt door de wet van 19 juli 2012 niet gewijzigd: net zoals vandaag zal de inleiding van een zaak tegenover een Franstalige verweerder woonachtig in Vlaams-Brabant derhalve in het Nederlands moeten gebeuren.

C. Aanknopingspunt in Brussel-Hoofdstad

26. Wanneer de territoriale bevoegdheid van de Brusselse rechtbank niet wordt bepaald door een plaats die zich op het grondgebied van een van de Vlaamse gemeenten gelegen buiten de Brusselse agglomeratie bevindt, en het geschil derhalve in de (tweetalige) Brusselse agglomeratie gelokaliseerd is, wordt afgeweken van de regel van de eentaligheid van de rechtbank.

De taal van de rechtspleging wordt dan bepaald door de woonplaats van de verweerder. Indien deze woonachtig is in het Frans taalgebied⁴⁸, wordt de gedinginleidende akte in het Frans gesteld. Indien de verweerder woonachtig is in het Nederlandse taalgebied⁴⁹ wordt de gedinginleidende akte in het Nederlands gesteld. Indien de verweerder woonachtig is in een gemeente van de Brusselse agglomeratie of geen gekende woonplaats heeft in België, kan de eiser de taal van de gedinginleidende akte kiezen (Frans of Nederlands) (art. 4 §1 Taalwet).

⁴⁸ Dit is het taalgebied als omschreven in artikel 4 van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken, gecoördineerd op 18 juli 1966, en omvat de provincies Henegouwen, Luxemburg en Namen, de provincie Luik, behalve de gemeenten van het Duitse taalgebied en het arrondissement Nijvel

⁴⁹ Het Nederlands taalgebied omvat de provincies Antwerpen, Limburg, Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen, het arrondissement Halle-Vilvoorde en het arrondissement Leuven, zoals omschreven in artikel 3 van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken.

§2. Mogelijkheden tot taalwijziging

A. Taalwijziging op eenzijdig verzoek

1. Huidige regeling

27. Art. 3, tweede lid van de Taalwet voorziet geen mogelijkheid tot taalwijziging. Indien het aanknopingspunt voor het geschil aldus ligt in het administratief arrondissement Halle-Vilvoorde, is taalwijziging dus enkel mogelijk op unaniem verzoek van beide partijen, conform artikel 7, §1 van de Taalwet (cfr. infra, sub 37), behoudens wanneer de verweerder gedomicilieerd is in een van de 6 faciliteitengemeenten. In dat laatste geval kan voormelde verweerder een aanvraag tot taalwijziging doen op grond van artikel 4, §3 van de Taalwet. Deze mogelijkheid tot taalwijziging werd behouden.⁵⁰

28. Artikel 4 van de Taalwet bepaalt dat, indien de territoriale bevoegdheid van de rechtbank niet bepaald wordt door een plaats gelegen op een Vlaamse gemeente van het arrondissement Brussel, de verweerder een taalwijziging kan vragen overeenkomstig artikel 4 van de Taalwet.

29. De aanvraag tot taalwijziging moet gedaan worden voor alle verweer en exceptie. De rechter kan weigeren op de aanvraag in te gaan indien uit de elementen van de zaak blijkt dat de verweerder een toereikende kennis bezit van de taal gebruikt voor het opmaken van de akte tot inleiding van het geding (art. 4 §2 Taalwet).

2. Wijzigingen ingevolge de wet van 19 juli 2012

a) Technische wijzigingen: van wijziging naar verwijzing

30. Ingevolge de ontubbeling van de rechtbanken, is de taalwijziging slechts mogelijk voor de vrederechter: voor de andere rechtbanken dient de zaak voortaan verwezen te worden naar het rechtscollege van dezelfde orde maar met een ander taalregime dan diegene die oorspronkelijk werd geadieerd.

31. Voor de rechtbanken van eerste aanleg, de rechtbanken van koophandel, de arbeidsrechtbanken en de politierechtbanken met zetel in het administratief arrondissement Brussel van het gerechtelijk arrondissement Brussel voorziet art. 47,1° van de wet van 19 juli 2012 derhalve niet langer in een mogelijkheid tot *taalwijziging* voor de rechtbank, maar in een *verwijzing* van de zaak naar de Brusselse rechtbank van de andere taalrol.

Voor de vrederechters waar een taalwijziging mogelijk is werd de bestaande regeling behouden, gezien de vrederechten niet werden ontubbelld: de vrederechter beslist zelf over de taalwijzigingsvraag en zet de zaak verder in de gevraagde taal.

⁵⁰ Senaatsverslag, n° 5-1673/3, p. 34

Voor de politierechtbanken van Halle en Vilvoorde (die niet werden ontdebeld door de hervorming) werd gespecificeerd dat de verweerder de verwijzing kan vragen naar de *Franstalige* politierechtbank van Brussel (art. 48 en 51 van de wet).

- b) Appreciatiemarge van de rechter bij taalwijziging of –verwijzing op eenzijdig verzoek

32. De wet van 19 juli 2012 voorziet wel in een aanpassing van de appreciatiemarge van de rechter die een vraag tot wijziging van de taal van de rechtspleging dient te beoordelen.

Op heden voorziet de taalwet hiertoe dat de rechter ‘kan weigeren op de aanvraag in te gaan, indien uit de elementen van de zaak blijkt dat de verweerder een toereikende kennis bezit der taal gebruikt voor het opmaken der akte tot inleiding van het geding.’ (art. 4, §2, tweede lid Taalwet).

33. De nieuwe regeling⁵¹ vervangt art. 4, §2, tweede lid Taalwet, en bepaalt dat de rechter de vraag tot verwijzing of verandering van taal slechts kan weigeren op basis van een van volgende motieven:

- als die vraag tegengesteld is aan de taal van de meerderheid van de pertinente dossierstukken
- als die vraag tegengesteld is aan de taal van de arbeidsverhouding

Met deze ‘gemoduleerde appreciatiebevoegdheid’⁵² wordt aldus rechtsmisbruik vermeden, en het ‘onderzoek naar de taalkennis’ van de verzoekende verweerder geobjectiveerd. Voortaan zal de rechter kunnen oordelen dat, omdat pertinente elementen van het dossier in het Nederlands zijn, de vraag naar taalwijziging (naar het Frans) ongegrond is, en vice versa. De pertinente stukken zijn de stukken die pertinent zijn in het kader van het voorliggend geschil, bijvoorbeeld een huurcontract of een arbeidsovereenkomst.⁵³

De referentie naar de ‘taal van de arbeidsverhouding’ inspireert zich op het arrest van het Grondwettelijk Hof 98/2010 van 16 september 2010.⁵⁴

34. Benadrukt dient te worden dat deze aangepaste appreciatiemarge enkel van toepassing is indien het een taalwijziging betreft bij toepassing van artikel 4 van de Taalwet (zie evenwel infra sub 35 en 36) en enkel voor de verweerders, gedomicilieerd in de Brusselse agglomeratie (een van de 19 Brusselse gemeenten) of in een van de zes randgemeenten in de zin van de gecoördineerde wetten van 18 juli 1966 op het gebruik der talen in bestuurszaken. De nieuwe regeling geldt tevens indien de meerderheid van de verweerders gevestigd is in een van de Brusselse gemeenten of de 6 randgemeenten⁵⁵. In de andere geval-

⁵¹ Art. 47, 2° van de wet van 19 juli 2012.

⁵² Parlementaire Stukken, Kamer, Verslag, 2140/005, p.98-99

⁵³ Senaatsverslag, 5-1673/3, p. 177

⁵⁴ Senaatsverslag, 5-1673/3, p. 177 en 179

⁵⁵ In geval van gelijkheid duidt de rechter zelf de taal aan waarin de rechtspleging moet worden voortgezet, daarbij rekening houdend met de behoeften van de zaak

len, en indien de verweerder een administratieve overheid is,⁵⁶ blijft de bestaande regeling van toepassing⁵⁷.

35. De politierechtbanken van Halle en Vilvoorde werden niet ontdubbeld. De bestaande – complexe – taalwetgeving werd hier ongewijzigd gelaten. Evenwel voorzien artikel 48 en 51 van de wet van 19 juli 2012 ook hier in een gelijke aanpassing van de appreciatiemarge door de politierechters van Halle en Vilvoorde indien zij een vraag tot wijziging van de taal ontvangen. De zaak wordt in dat geval overgezonden aan de Franstalige politierechtbank van Brussel.⁵⁸

36. Ook voor de vrederechten van Kraainem, Sint-Genesius-Rode en Meise werd een identieke regeling ingevoerd voor de verweerder met woonplaats in een van de zes randgemeenten, zij het dat de – tweetalige – vrederechter aldaar zelf de zaak kan verder zetten in het Frans⁵⁹.

B. Taalwijziging of verwijzing bij gezamenlijk akkoord

1. 37rtikel 7 §1 van de Taalwet voorziet vandaag reeds dat de partijen in gezamenlijk akkoord de taalwijziging kunnen vragen; de zaak wordt dan verwezen naar het gerecht van dezelfde rang dat in een ander taalgebied gevestigd is en het meest nabij is, of naar het gerecht van dezelfde rang uit dat taalgebied, dat door de partijen gezamenlijk wordt gekozen. De vraag dient te gebeuren in de gedinginleidende akte. Ze kan tevens gebeuren op vraag van de verweerder, maar dient in elk geval aanvaard worden door de partijen voor elk verweer en exceptie, zelfs van onbevoegdheid (art. 7, §1, derde lid Taalwet).

In dit geval beveelt de rechter de verwijzing, niettegenstaande ‘de regelen der plaatselijke bevoegdheid’. (art. 7, §2 Taalwet). De rechter beschikt dus – in tegenstelling tot de taalwijziging op eenzijdig verzoek, cfr. supra sub 32) - over geen appreciatiemarge en dient de uiting van de gemeenschappelijke wil van de partijen te aanvaarden.

38. In de huidige stand van de wetgeving is het aldus voorzien dat indien de partijen verschijnen voor de eentalige rechtbanken, zij gezamenlijk een verwijzing kunnen vragen en van rechtswege verkrijgen naar een rechtbank van een ander taalgebied, in de drie landstalen, waar de procedure in die taal kan wor-

(nieuw artikel 6,§2 Taalwet, zoals vervangen door art. 49 van de wet van 19 juli 2012).

⁵⁶ Art. 47, 2°, dat een nieuwe §2bis invoegt in artikel 4 van de Taalwet.

⁵⁷ Wat de regeling bij meerdere verweerders betreft blijft dus in de andere gevallen artikel 6, §, eerste lid van toepassing en wordt gebruik gemaakt van een van beide talen naargelang de meerderheid van de verweerders gedomicilieerd is in het Nederlandstalig of Franstalig landgedeelte.

⁵⁸ Ook in strafzaken is deze technische aanpassing doorgevoerd wat betreft verweerders wonende in de 6 randgemeenten, waardoor, ingevolge artikel 53 van de wet van 19 juli 2012, de zaak voortaan wordt overgezonden aan de Franstalige politierechtbank van Brussel (aangepast artikel 15 §2, tweede lid Taalwet). Cfr. infra, sub 49.

⁵⁹ Artikel 51 van de wet van 19 juli 2012 vervangt artikel 7bis §1 ten dienen einde.

den verder gezet, terwijl zij dit voor de tweetalige Brusselse rechtbank op basis van artikel 4 van de Taalwet enkel in het Duits kunnen (art. 7, §1 Taalwet).

Met de wet van 19 juli 2012 werd deze anomalie rechtgezet, zodat voortaan ook dergelijke gezamenlijke vragen tot taalwijziging kunnen gebeuren voor taalwijzigingen bij gezamenlijk akkoord in Brussel *intra muros*⁶⁰, hetgeen de regeling aldus gelijk stelt – a fortiori door het in leven roepen van eentalige rechtbanken in Brussel – met de situatie elders in het land. Wanneer de aanvraag wordt gedaan bij een vredegerecht met zetel in het administratief arrondissement Brussel-Hoofdstad, wordt de procedure echter voortgezet in de gevraagde taal.⁶¹ Op zich maakt dit geen fundamentele wijziging uit: de verweerder kon immers reeds de taalwijziging vragen ex artikel 4 Taalwet. De wijziging die wordt aangebracht is dat de rechter de aanvraag tot taalwijziging niet zal kunnen weigeren indien de eiser het eens is met de taalwijziging die door de verweerder wordt gevraagd.

39. De procedurele regeling werd, in zijn algemene toepassing over het land, vereenvoudigd. Het principe, vervat in artikel 7, §1, derde lid met betrekking tot de voorafgaande aanvaarding door beide partijen, wordt bevestigd, maar verfijnd. Deze aanvaarding kan derhalve gebeuren zowel op de inleidende zitting, maar ook door middel van een schrijven aan de griffie, na ontvangst van de betekening of van de kennisgeving van de gedinginleidende akte en dit ten laatste acht dagen voor de inleidende zitting. Wanneer de partijen de aanvraag op de inleidende zitting aanvaarden, geldt het proces-verbaal van de onderlinge aanvaarding als verzoek tot taalwijziging. De rechter dient binnen 15 dagen een beschikking te nemen, bij gebreke waaraan de doorverwijzing of aanvaarding van de verandering van taal wordt bevestigd van rechtswege.⁶² Ofschoon de beslissing niet vatbaar is voor verzet of beroep, wordt het specifieke nieuwe beroepsrecht voorzien in het nieuwe artikel 23quater Taalwet (cfr. *infra*, sub 42) toch van toepassing geacht.⁶³

C. Vrijwillige verschijning

40. De wet van 19 juli 2012 voegt een nieuw artikel 7ter in in de Taalwet⁶⁴. Partijen die gedomicileerd zijn in het gerechtelijk arrondissement Brussel

⁶⁰ De mogelijkheid tot taalwijziging bij gezamenlijk akkoord geldt onder de bestaande regeling immers ook reeds voor de geschillen die voor de Brusselse rechtbanken aanhangig gemaakt worden op grond van een territoriaal aanknopingspunt gelegen buiten de Brusselse agglomeratie ('extra muros', Halle-Vilvoorde).

⁶¹ Art. 50, 1° van de wet van 19 juli 2012.

⁶² Art. 50, 2-3° van de wet van 19 juli 2012.

⁶³ Zie de toelichting bij amendement nr. 29 (Parlementaire Stukken, Kamer, 53-2140/003, p. 19): *'De Raad van State vroeg op zijn minst in de parlementaire voorbereiding 'te verduidelijken welke de proceduremotieven zouden kunnen zijn die een weigering van taalwijziging zouden kunnen rechtvaardigen, terwijl in de beoogde hypothese de rechter ertoe gehouden is de verwijzingseis in te willen. Een motief zou een verzoek kunnen zijn dat niet werd gesteld op de inleidende zitting, maar in een geschrift zonder de voorgeschreven termijn in acht te nemen (uiterlijk acht dagen voor de inleidende zitting).'*

⁶⁴ Art. 52 van de wet van 19 juli 2012.

kunnen, indien zij onderlinge overeenstemming bereiken over de taal van de rechtspleging, vrijwillig verschijnen voor de Nederlandstalige of Franstalige rechtbanken van hun keuze of er een gezamenlijk verzoekschrift indienen. Deze mogelijkheid is evenwel gebonden aan specifieke voorwaarden: zij is niet van toepassing in geval van territoriale bevoegdheidsbepalingen van openbare orde⁶⁵ en kan slechts na het ontstaan van het geschil. Er dient immers verzekerd te worden dat er daadwerkelijk overeenstemming tussen partijen bestaat over de taal van de rechtspleging, en dat de instemming niet enkel afgeleid wordt uit algemene verkoopvoorwaarden. Zo wordt tevens vermeden dat de eiser gewoon zou dagvaarden in de taal van zijn keuze en dat de instemming door de verweerder met die taal wordt afgeleid uit het gebrek aan reactie van de verweerder.

41. Deze regeling is een toepassing van de vrijheid van partijen om, behoudens in geschillen waarin de territoriale bevoegdheid de openbare orde raakt, overeen te komen dat het geschil gebracht zal worden voor een andere rechtbank dan deze die krachtens de regels van het Gerechtelijk Wetboek in principe territoriaal bevoegd is.⁶⁶ Indien de territoriale bevoegdheidsregels in het concrete geschil van dwingend recht zijn, kan dergelijke bevoegdheidsovereenkomst slechts tot stand komen na het ontstaan van het geschil. Indien deze regels van aanvullend recht zijn kunnen de partijen ook voor het ontstaan van het geschil een bevoegdheidsovereenkomst afsluiten. Artikel 7 ter voorziet evenwel *hoe dan ook* dat de vrijwillige verschijning of het gezamenlijk verzoekschrift slechts mogelijk is na het ontstaan van het geschil.

§3. Beroep

42. De wet van 19 juli 2012 voorziet tevens in de instelling van een ‘onmiddellijk beroepsrecht in geval van schending van deze rechten’.⁶⁷

Deze bevoegdheid werd toegekend aan de verenigde arrondissementsrechtbanken van Brussel, die hiermede een bijkomende bevoegdheid worden toegekend.

Art. 9 van de wet van 19 juli 2012 (nieuw artikel 75bis Ger.W.) voorziet immers dat de Franstalige arrondissementsrechtbank en de Nederlandstalige arrondissementsrechtbank van Brussel in verenigde vergadering zetelen, wanneer de wet het voorschrijft. Het voorzitterschap wordt afwisselend per zaak waargenomen door een Franstalig en een Nederlandstalig magistraat in functie van de inschrijving op de rol; bij staking van stemmen, is de stem van de voorzitter doorslaggevend.

⁶⁵ Parlementaire Stukken, Kamer, 53-1240/001, Artikelsgewijze commentaar, Art. 42, p. 23 Kamer, 2011-2012, Verslag, 2140/005, p.98-99 en Senaatsverslag, p. 16 en 57

⁶⁶ De Taalwet verplicht de partijen er enkel toe om, indien zij voor een rechtbank gelegen in een ander taalgebied opteren, voor de rechtspleging de taal van die rechtbank te gebruiken.

⁶⁷ Institutioneel Akkoord, p. 19.

43. Art. 55 van de wet van 19 juli 2012 voert een nieuw artikel 23quater in in het Gerechtelijk Wetboek, die de beide arrondissementsbanken, die ‘gezamenlijk bij uitsluiting bevoegd zijn in volle rechtsmacht’, om volgens een procedure zoals in kort geding⁶⁸, beroepen ingesteld in geval van schending door de burgerlijke rechtscollèges of de politierechtbanken van het gerechtelijk arrondissement van Brussel – wat betreft de burgerlijke rechtspleging⁶⁹ van de artikelen 3 tot 7, 7bis en 7 ter van de Taalwet. Concreet kunnen dus schendingen van de taalwetgevingsregels opgenomen in artikel 3 (territoriaal aanknopingspunt Halle-Vilvoorde), 4 (territoriaal aanknopingspunt Brussel-Hoofdstad en de (vernieuwde) taal(ver)wijzigingsmogelijkheden), 5 (idem wat betreft de politierechtbanken in Halle-Vilvoorde), 6 (regels inzake meerdere verweerders), 7 (taalwijziging bij gemeen akkoord), 7bis (taalwijziging voor de vrederechten van Kraainem, Sint-Genesius-Rode en Meise) en 7 ter (vrijwillige verschijning) van de Taalwet worden aangevochten.

44. De concrete procedure wordt uiteengezet in het nieuwe artikel 23quater Ger.W. Opgemerkt dient dat de procedure voor de rechter bij wie de vordering oorspronkelijk aanhangig is gemaakt, en in geval het gaat om de politierechtbank, de verjaring van de oorspronkelijke rechtsvordering, opgeschort tot de beslissing van de arrondissementsrechtbank ter kennis gegeven wordt. Er is geen verzet of beroep mogelijk, behoudens cassatieberoep.⁷⁰

V. Wijzigingen op het vlak van strafprocesrecht

§1. Uitgangspunten van de Taalwet

45. De taalwetgeving in strafzaken wordt op zich niet gewijzigd door de wet van 19 juli 2012. Hoofdstuk II ‘Gebruik der talen bij het vooronderzoek en het onderzoek in strafzaken, alsmede voor de strafgerechten in eerste aanleg en voor de hoven van assisen’ van de Taalwet werd enkel gewijzigd in artikel 15 §2, teneinde te voorzien dat, indien een verdachte woonachtig in een van de zes randgemeenten voor de politierechtbanken gelegen in het administratief arrondissement Halle-Vilvoorde de taalwijziging vraagt, de zaak door de rechter wordt overgedragen aan de Franstalige politierechtbank van het gerechtelijk arrondissement Brussel (waar vandaag artikel 15, §2, tweede lid voorziet dat de zaak wordt overgedragen aan ‘een rechter benoemd in de politierechtbank te Brussel, alsook aan zijn rechtbank’).

46. Artikel 11 van de Taalwet, dat bepaalt dat processen-verbaal worden opgesteld in de taal van het taalgebied waarin ze worden opgesteld, blijft onverkort

⁶⁸ In de parlementaire voorbereiding werd gesteld dat de woorden ‘een procedure zoals in kort geding’ duidelijk genoeg zijn en al in andere wettelijke bepalingen voorkomen, zoals bijvoorbeeld artikel 32decies van de wet van 4 augustus 1996 betreffende het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk of artikel 130, derde lid, van het Wetboek van Vennootschappen. Senaatsverslag, p. 114 en 189

⁶⁹ Met betrekking tot het beroep bij schending van bepalingen die betrekking hebben op de strafprocedure, zie infra, sub 60.

⁷⁰ Senaatsverslag, p. 189-190

van toepassing. Deze regel is van toepassing op alle mogelijke processen-verbaal opgesteld door de politie, of enige andere overheid die bevoegd is om misdrijven vast te stellen.

De processen-verbaal die worden opgesteld door magistraten (procureur des Konings of onderzoeksrechter) worden evenwel opgesteld in de taal van de procedure. Ook wanneer deze magistraten vaststellingen doen buiten hun taalgebied, worden de stukken opgesteld in de taal van de procedure (artikel 12 Taalwet).

In de gemeenten van de Brusselse agglomeratie worden de processen-verbaal opgesteld in de taal die gebruikt werd door de persoon die de verklaring, voorwerp van het proces-verbaal uitmaakt heeft afgelegd, of, bij gemis van verklaring, volgens de noodwendigheden der zaak.

De ‘territoriale splitsing’ in twee parketten heeft derhalve geen invloed op de toepasselijke taalwetgeving voor het opstellen van processen-verbaal. Het territorialiteitsprincipe wordt aldus bevestigd in het eentalig gebied Halle-Vilvoorde, wat de taal moge zijn van de ondervraagde persoon.

Indien de taal van de procedure het Nederlands of het Frans is (desgevallend na taalwijziging), dient de procureur des Konings of de onderzoeksrechter deze respectievelijke taal te gebruiken. Gezien artikel 12 van de Taalwet evenwel bepaalt dat de ambtenaren van het openbaar ministerie en de onderzoeksrechter, voor hun daden van rechtsvervolging en van onderzoek, gebruik maken van de taal voorzien in strafzaken voor de rechtbank waartoe zij behoren betrekent dit dat de magistraten die verbonden zijn aan de Nederlandstalige rechtbank (i.e. de parketmagistraten van Halle-Vilvoorde) in beginsel steeds het Nederlands dienen te gebruiken (met uitzondering van de toepassing van artikel 43, §5, vierde lid, Taalwet. cfr. infra, sub 58), terwijl de magistraten die verbonden zijn aan de beide rechtbanken (i.e. de parketmagistraten van Brussel) of de onderzoeksrechter (zie eveneens de toepassing van artikel 43, §5, vierde lid, Taalwet) van de Nederlandstalige of de Franstalige rechtbank het Nederlands of het Frans kunnen gebruiken.

47. Opdrachten aan de politiediensten van Halle-Vilvoorde die worden gegeven door Franstalige onderzoeksmagistraten (bijvoorbeeld na een vraag tot taalwijziging door een verdachte in Halle-Vilvoorde) dienen ook in de toekomst (desgevallend via vertaling) in het Nederlands te gebeuren.⁷¹ Een Brusselse grondig tweetalige onderzoeksrechter, kan echter zelf overgaan tot deze vertaling.⁷²

⁷¹ DEJEMEPPE, B., *L'emploi des langues en matière pénale*, in Vlaams Pleitgenootschap bij de Balie te Brussel & La Conférence du jeune barreau de Bruxelles, *De taal van het proces – La langue du procès*, Intersentia-Larcier, 2011, p.51.

⁷² Artikel 48, a) van de wet van 19 juli 2012 voorziet onder meer daartoe dat er per rechtbank twee grondig tweetalige onderzoeksrechters voorzien moeten worden. Zie tevens de toelichting bij amendement nr. 112, Parlementaire Stukken, Kamer, 53-2140/004, p. 3.

48. Ook in de toekomst wordt voor de raadkamer van de Nederlandstalige en de Franstalige rechtbank de taal van het gerechtelijk onderzoek gebruikt (artikel 13 van de Taalwet).

49. De taalwetgeving in strafzaken wordt wat betreft het gerechtelijk arrondissement Brussel vandaag in essentie beheerst door artikel 15 (wat betreft de politierechtbanken van Halle-Vilvoorde), artikel 16 (wat betreft de politierechtbanken van Brussel-Hoofdstad en de correctionele rechtbank van Brussel) en artikel 21 (bij meerderheid van verdachten) van de Taalwet.

Deze regeling blijft ongewijzigd, ook bij de opsplitsing van het huidige parket van Brussel in twee parketten met eigen territoriale bevoegdheid.

Aldus wordt voor de politierechtbanken gelegen in het administratiefarrondissement Halle-Vilvoorde, de rechtspleging in het Nederlands gevoerd (artikel 15 van de Taalwet). Ter uitzondering kan de verdachte die woont in één van de faciliteitengemeenten de taalwijziging vragen (tijdens het vooronderzoek aan het openbaar ministerie, tijdens het onderzoek aan de onderzoeksmagistraat die daarvan akte zal verlenen of tijdens de zitting), waarna de zaak voortaan wordt overgedragen aan de Franstalige politierechtbank van Brussel (cfr. supra, sub 45).

Voor de Nederlandstalige en Franstalige politierechtbanken te Brussel en voor de correctionele rechtbanken te Brussel, wordt de rechtspleging gevoerd in de taal van de woonplaats van de verdachte; indien de verdacht zijn woonplaats heeft in Brusselse agglomeratie volgens de taal van zijn verklaringen tijdens het onderzoek; in alle andere gevallen, volgens de noodwendigheden van de zaak⁷³ (art. 16 Taalwet). De verdachte kan de taalwijziging vragen tijdens het vooronderzoek (aanvraag tot taalwijziging aan het openbaar ministerie)⁷⁴, tijdens het onderzoek⁷⁵ (waarna de onderzoeksrechter akte verleent van de aan-

⁷³ De notie 'noodwendigheden van de zaak' wordt overgelaten aan de appreciatie van de magistraat belast met het informatieonderzoek of de onderzoek van de zaak. Onder de meeste gehanteerde criteria, leidt men af: de taal van het initiële proces-verbaal, de taal die het slachtoffer of burgerlijke partij gebruikt, de taal gebruikt door de beklaagde buiten de procedure,... DEJEMEPPE, B., *o.c.*, p. 53

⁷⁴ Van belang is te vermelden dat de vraag, gericht tot een verbaliserende agent, geen wijziging van de taal van de rechtspleging tot gevolg kan hebben (Pol. Brussel, 19 april 1939); een dergelijke vraag heeft slechts de draagwijdte van een wens (Cass., 12 december 1972, *R.W.*, 1972-73, 1135), zie LINDEMANS, L., *Taalgebruik in gerechtszaken*, Story-Scientia, 1973, p. 119.

⁷⁵ Wanneer er meerdere verdachten zijn, is een taalwijziging niet zo vanzelfsprekend. Het is immers op het ogenblik van het vooronderzoek niet duidelijk welke verdachten uiteindelijk verwezen zullen worden. In zijn arrest van 1 maart 1988 besliste het Hof van Cassatie dat in het gerechtelijk arrondissement Brussel, de taal van het gerechtelijk onderzoek waarin verscheidene verdachten betrokken zijn, in de regel de taal is die tijdens het onderzoek of opsporingsonderzoek gebruikt wordt door de meerderheid van de verdachten (*Arr. Cass.* 1987-88, 843). Het Hof besliste in hetzelfde arrest nog dat de onderzoeksgerechten voor de regeling van de rechtspleging de taal gebruiken waarin het onderzoek van de zaak geschiedde, dit is de taal waarin dit onderzoek werd beëindigd.

vraag tot taalwijziging) en op de zitting, waarna melding op zittingsblad wordt gemaakt. Het verzoek kan worden afgewezen wanneer de verdachte de aangevraagde taal niet kent.

50. In de bestaande regeling, en ook buiten Brussel (bij toepassing van art. 23 Taalwet), kan de verdachte aldus steeds de taalwijziging vragen. Conform artikel 23 Taalwet gelast de rechtbank de verwijzing naar het dichtstbij gelegen gerecht van dezelfde rang, waarvan de taal van rechtspleging de taal is die door de beklaagde is gevraagd. De rechtbank kan evenwel beslissen *wegens de omstandigheden van de zaak niet op de aanvraag van de beklaagde te kunnen ingaan*.

Indien een taalwijziging aangevraagd wordt op grond van de artikelen 14 tot 16 van de wet, kan de rechter de taalwijziging niet weigeren wegens de omstandigheden van de zaak, maar uitsluitend wanneer de rechtbank vaststelt dat de beklaagde de taal waarvan hij het gebruik voor de rechtspleging vraagt, niet verstaat.⁷⁶

Zoals geweten, voorziet de taalwetgeving van 1935 in strafzaken enkel procedures van taalwijziging ten opzichte van de verdachte en niet ten opzichte van slachtoffers.⁷⁷

51. Opgemerkt weze verder dat, ook alweer onder de huidige regeling, geen onderscheid gemaakt wordt tussen strafzaken die voor de correctionele rechtbank gebracht worden op grond van een territoriaal aanknopingspunt in Halle-Vilvoorde en strafzaken die voor deze rechtbank worden gebracht op grond van een aanknopingspunt binnen de Brusselse agglomeratie. In de beide gevallen kan de verdachte vanaf het prille begin de taalwijziging vragen.⁷⁸

De bestaande mogelijkheden worden door de wet van 19 juli 2012 onverlet gelaten: net zoals vroeger kan een verdachte in Halle-Vilvoorde of in Brussel-Hoofdstad aldus de taalwijziging vragen.

52. De bepalingen in de Taalwet die betrekking hebben op het taalgebruik voor partijen die persoonlijk verschijnen, slachtoffers en getuigen (art. 31 en 32 Taalwet) of die betrekking hebben op vertalingen (art. 38) en de sancties (art. 40) werden evenmin gewijzigd.

⁷⁶ DEJEMEPPE, B., *o.c.*, p.53.

⁷⁷ Ook de Europese Richtlijn 2010/64/EU van 20 oktober 2010 betreffende het recht op vertolking en vertaling in strafprocedures, voorziet enkel in bijstand middels een tolk en vertaling van de stukken ten voordele van de verdachte of de beklaagde.

⁷⁸ Zie LINDEMANS, L., *o.c.*, p. 120

§2. Aspecten van de wet van 19 juli 2012

A. De procureur des Konings van Halle-Vilvoorde en de procureur des Konings van Brussel

53. De nieuwe artikelen 150 §§2-3 en 152 §§2-3 van het Gerechtelijk Wetboek voorzien in de installatie van de procureur des Konings van Brussel en de procureur des Konings van Halle-Vilvoorde, elk respectievelijk territoriaal bevoegd in het administratief arrondissement Brussel-Hoofdstad en in het administratief arrondissement Halle-Vilvoorde.⁷⁹

54. Met deze opsplitsing wil de wet van 19 juli 2012 beter rekening houden met de verschillen tussen de hoofdstad en Halle-Vilvoorde, door er een afzonderlijk vervolgingsbeleid mogelijk te maken, zij het onder het gezag van de procureur-generaal en mits de installatie van een coördinatiecomité (cfr. supra, sub 18).

De procureur van Halle-Vilvoorde waakt over de eenvormigheid van het strafrechtelijk beleid in het administratief arrondissement Halle-Vilvoorde, ongeacht de taal van het dossier.

B. De ‘gedetacheerde magistraten’

55. Het institutioneel akkoord voorziet in een detacheringssysteem van Franstalige magistraten naar het parket van Halle-Vilvoorde in volgende termen: *‘Met het oog op het prioritair behandelen van de Franstalige zaken zullen functioneel tweetalige Franstalige magistraten, overeenstemmend met 1/5 van het aantal Nederlandstalige magistraten van Halle-Vilvoorde, van het parket van Brussel gedetacheerd worden. Zij zullen deze zaken behandelen zodra de verdachte voor de Franse taal zal hebben gekozen. Zij staan onder het gezag van de Procureur des Konings van Halle-Vilvoorde voor wat de uitvoering van het strafrechtelijk beleid betreft, maar onder het hiërarchisch gezag van de Procureur des Konings van Brussel. Om deze detachering te compenseren zal men bij het vastleggen van het nieuwe kader van het parket van Brussel rekening houden met het aantal gedetacheerde magistraten.’*⁸⁰

In de parlementaire voorbereidingen werd toegelicht dat, aangezien de taalwetgeving blijft bestaan, om redenen van efficiëntie werd gekozen voor de optie waarbij gedetacheerde parketmagistraten, onder het gezag van de procureur des Konings van Halle-Vilvoorde, de zaak van in het begin kunnen opvolgen en desgevallend voor de (Franstalige) rechtbank kunnen brengen, eerder dan ervoor te kiezen dat een zaak pas in de laatste fase van de procedure voor de (Franstalige) rechtbank zelf wordt ‘overgenomen’ door het tweetalig parket Brussel-Hoofdstad, dat immers als enig parket verbonden is aan de Franstalige rechtbank. De wet voorziet aldus in een ‘sturing bij de procureur van Halle-Vilvoorde, maar vrijwaart anderzijds de bestaande toepassing van de taalwet-

⁷⁹ Cfr. supra sub 21 met betrekking tot de taalkennisvoorwaarden in hun hoofde.

⁸⁰ Art. 14, 15, 18 en 57 van de wet van 19 juli 2012.

geving.’ Hierbij werd opgemerkt dat een Franstalig dossier, i.e. een dossier na taalwijziging, ook vandaag finaal door een Franstalige magistraat voor de rechtbank wordt gebracht, en derhalve de behandeling van dit dossier volgens de hervorming ook bij voorrang door deze Franstalige magistraten zal worden behandeld.⁸¹

Gezien de magistraten actief zijn in het Nederlandse taalgebied, voorziet de wetgeving in hun ‘functionele tweetaligheid’. Deze tweetaligheid komt overeen met de vereisten in het bestaande artikel 43quinquies, §1, derde lid van de Taalwet, waarin de functionele tweetaligheid de norm is ‘in al de gevallen waarin deze wet de kennis van de andere taal vereist.’⁸²

56. De gedetacheerde magistraten maken deel uit van het parket van Brussel (art. 57,10 van de wet van 19 juli 2012). Zij blijven volgens de wetgever wel functioneel en juridisch deel uitmaken van het parket van Brussel, waar zij – bijvoorbeeld in het kader van het tuchtrechtelijk beleid of in het kader van adviezen bij het postuleren naar functies – onder de hiërarchische leiding van de procureur van Brussel blijven⁸³. Er zijn echter wel kruisverwijzingen: zo is het logisch dat de procureur des Konings van Halle-Vilvoorde de nodige inlichtingen verstrekt aan zijn collega bij het opstellen van diens advies in het kader van een benoemingsprocedure.⁸⁴

57. De gedetacheerde parketmagistraten ressorteren evenwel onder het gezag (dus leiding en controle) van de procureur van Halle-Vilvoorde wat betreft hun dagdagelijks functioneren in het uitvoeren van diens strafrechtelijk beleid. Het gezag van de procureur des Konings van Halle-Vilvoorde over de gedetacheerde substituten betreft alle richtlijnen en instructies inzake het strafrechtelijk beleid, ongeacht de overheid waarvan zij uitgaan. Het betreft in het bijzonder de ‘algemene richtlijnen’ die de procureur des Konings van Halle-Vilvoorde zal nemen overeenkomstig artikel 26 van het Wetboek van strafvordering voor de uitvoering van zijn opdrachten van gerechtelijke politie in zijn administratief arrondissement Halle-Vilvoorde, of de ‘prioriteiten’ die dezelfde procureur des Konings overeenkomstig artikel 28ter van hetzelfde Wetboek zal bepalen voor de opsporing van misdrijven in hetzelfde arrondissement. Het spreekt voor zich dat het deze richtlijnen en instructies zullen zijn die de gedetacheerde substituten zullen moeten naleven (en niet deze van de procureur des Konings van Brussel).⁸⁵

⁸¹ Senaatsverslag, p. 106

⁸² Ibidem, p. 107.

⁸³ Met betrekking tot tuchtaangelegenheden, werd in de parlementaire voorbereiding gesteld dat de bestaande tuchtrechterlijke procedures onveranderd blijven. In die context werd verwezen naar artikel 410 Ger.W. en artikel 413 Ger. W.

⁸⁴ Zie artikel 25 van de wet van 19 juli 2012: ‘

⁸⁵ Zie de toelichting bij amendement nr. 6, Parlementaire Stukken, Kamer, 53-2140/003, p. 6.

58. De gedetacheerde substituten oefenen hun ambt uit ‘bij voorrang’ ten opzichte van verdachten die een taalwijziging of doorverwijzing⁸⁶ hebben gevraagd overeenkomstig artikel 15 §2 en 16 §§2 en 3 van de Taalwet.

Het begrip ‘voorrang’ betekent niet dat zaken die na taalwijziging de Franse taal genieten in hun behandeling, voorrang krijgen op andere zaken. De wet bepaalt volgens de wetgever enkel dat deze Franstalige zaken bij voorrang worden behandeld *door de gedetacheerde magistraten*.⁸⁷ In de wet van 19 juli 2012 is evenwel geen sprake van exclusiviteit. Ook de tweetalige Nederlandstalige magistraten van het parket van Halle-Vilvoorde kunnen dossiers behandelen waarvoor de verandering van taal is aangevraagd, met toepassing van onder meer artikel 43, §5, vierde lid van de Taalwetgeving, die samen dient gelezen te worden met de bepaling ‘bij voorrang’.⁸⁸

Indien de taalwijziging wordt gevraagd bij de onderzoeksrechter door een verdachte uit Halle-Vilvoorde, gelden de hoger uiteengezette regels.⁸⁹ Ook artikel 43 §5, vierde lid Ger. W. kan in voorkomend geval van toepassing zijn.

⁸⁶ De wetgever volgde hier de opmerking van de Raad van State in zijn advies (Parlementaire Stukken, Kamer, 53-2140/002) niet. De Raad van State stelde dat de woorden ‘taalwijziging of’ dienden geschrapt te worden, ‘aangezien alleen het geval van een doorverwijzing mogelijk is’. In de parlementaire voorbereiding werd gesteld dat ‘de Raad van State uit het oog lijkt te zijn verloren dat artikel 16, §2, van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken ook bepaalt dat de taalwijziging kan plaatshebben in het stadium van het opsporingsonderzoek. In dat geval is er geen ‘verwijzing’, aangezien de zaak nog niet aanhangig is gemaakt bij een rechtscollege.’

⁸⁷ Ibidem, p. 106

⁸⁸ Senaat, 2011-2012, Verslag, 5-1673/3, p. 60 en p. 106-107 (*‘Wat ‘het prioritair behandelen’ van Franstalige zaken betreft en de vraag of deze voorrang zullen krijgen, antwoordt de staatssecretaris dat Franstalige zaken in hun behandeling geen voorrang krijgen op andere zaken. Het ontwerpt bepaalt enkel dat deze Franstalige zaken bij voorrang worden behandeld door de gedetacheerde magistraten, zonder evenwel exclusief te zijn. De prioriteiten van het vervolgingsbeleid worden door het College van Procureurs Generaal bepaald en door de desbetreffende procureur, ieder in zijn parketgebied. (...) Vandaag worden de zaken uit Halle-Vilvoorde na taalwijziging finaal behandeld door Franstalige parketmagistraten met het oog op de vordering voor de rechtbank; het onderzoek kan evident ook door tweetalige Nederlandstalige parketmagistraten worden verricht, met toepassing van onder meer artikel 43, §5, vierde lid. Deze bepaling wordt niet gewijzigd, maar dient samen gelezen te worden met de regeling ‘bij voorrang’.*). Artikel 43, §5, vierde lid bepaalt: *‘Wanneer de taal van de rechtspleging wordt gewijzigd op verzoek van de verdachte of met toepassing van artikel 21 van deze wet, kunnen de magistraten, die met het onderzoek of de berechting van de zaak gelast zijn, de rechtspleging voortzetten, indien zij het bewijs hebben geleverd van de kennis van de twee talen.’*

⁸⁹ Het aantal Nederlandstalige en Franstalige onderzoeksrechters wordt door de Koning bepaald (art. 79 van het Gerechtelijk Wetboek) binnen het kader van de op te richten Nederlandstalige rechtbank, hetgeen pas zal gebeuren bij de inwerkingtreding van de gehele hervorming Ibidem, p. 111. In de voorbereidende werken werd gesteld dat dit tevens geldt voor het aantal Nederlandstalige rechters in de correctionele rechtbank, conform art. 79 Ger. W.

59. Artikel 150 §3 voorziet tevens dat de gedetacheerde substituten vorderen bij de Franstalige rechtbank van Brussel na toepassing van artikel 16 §§2 en 3 Taalwet, in voorkomend geval ingevolge doorverwijzing op basis van deze bepaling, en bij de politierechtbank bedoeld in artikel 15 van dezelfde wet, en na verwijzing van die laatste overeenkomstig het artikel 15, §2 bij de Franstalige politierechtbank van Brussel.

Deze bepaling is het logisch gevolg van de door de wetgever beoogde constructie. Overeenkomstig artikel 12 van de Taalwet dient de vordering, als die voor een Franstalige rechtbank van Brussel moet gebeuren, afgehandeld te worden door parketmagistraten, verbonden aan die rechtbank. Als derhalve voor een Nederlandstalig dossier in Halle-Vilvoorde de taalwijziging is gevraagd naar het Frans, dan dient er voor de Franstalige rechtbank te worden gedagvaard. De vordering in deze zaak zal dan worden uitgeoefend door een Franstalige parketmagistraat omdat enkel hij met toepassing van artikel 12 van de Taalwet verbonden is aan die Franstalige rechtbank. Noch artikel 12, noch artikel 16 van de Taalwet worden gewijzigd, zodat er in de praktijk niets verandert.⁹⁰

C. Beroep

60. Onder nr. 42 en volgende werd het in het nieuwe artikel 23quater Taalwet voorziene beroepsrecht toegelicht.

In strafzaken voorziet deze bepaling dat enkel de schending van de artikelen 15 en 23 Taalwet kan worden ingeroepen voor de verenigde arrondissementsrechtbanken. Enkel de beslissingen van de politierechtbanken van Halle-Vilvoorde en beslissingen die genomen zijn bij toepassing van artikel 23 Taalwet kunnen aldus voorwerp uitmaken van dit beroep.

Als concreet voorbeeld kan worden gewezen op het feit dat een weigering door een politierechtbank in Halle-Vilvoorde om in te gaan op een taalverwijzingsvraag naar de Franstalige politierechtbank van Brussel, voortaan voorwerp van beroep kan uitmaken bij de verenigde arrondissementsrechtbanken.

D. De lokatie van het parket van Halle-Vilvoorde

61. Bij beslissing van de Ministerraad van 13 december 2012 werd besloten dat de gemeente Asse het parket van Halle-Vilvoorde zal huisvesten. Momenteel zijn de werkzaamheden bezig in samenwerking met de Regie der Gebouwen teneinde de praktische inplanting van de parketgebouwen te realiseren.

⁹⁰ Senaatsverslag, 5-1673/3, p. 65.

Bibliografie

- Federaal regeerakkoord*, 1 december 2011.
Institutioneel akkoord, 11 oktober 2011
Parlementaire Stukken Kamer, 2011-2012, 53-1240
Parlementaire Stukken Senaat, 2011-2012, 5-1673
LINDEMANS, L., *Taalgebruik in gerechtszaken*, Story-Scientia, 1973.
Vlaams Pleitgenootschap bij de Balie te Brussel & La Conférence du jeune barreau de Bruxelles, *De taal van het proces – La langue du procès*, Intersentia-Larcier, 2011
GOSSELIN, F., '*La réforme de l'arrondissement judiciaire de Bruxelles. Première approche pratique*', Larcier, 2012
GOSSELIN, F., 'Les Cours suprêmes et la loi du 15 juin 1935 relative à l'emploi des langues en matière judiciaire', *J.T.*, 26 maart 2011